UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Wokesta, tunnepuheesta ja historiasta

Helo, Ari

2021-11-26
Agricola - Suomen historiaverkko
http://hdl.handle.net/10138/340993
Helo, A 2021, 'Wokesta, tunnepuheesta ja historiasta', Agricolan tietosanomat. < https://agricolaverkko.fi/tietosanomat/wokesta-tunnepuheesta-ja-historiasta/ >

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

Published on Agricola website, Nov. 26, 2021:
https://agricolaverkko.fi/tietosanomat/wokesta-tunnepuheesta-ja-historiasta/

ARI HELO

Wokesta, tunnepuheesta ja historiasta

Wokesta on tullut lähes synonyymi kaikelle uudelle antirasistiselle poliittiselle vaikuttamiselle. Asia on sinällään hyvä. Keinot ovat huonot. Mistä Woke-ilmiössä on pohjimmaltaan kyse?

Kyse on väärästä analyysista sen suhteen, mikä länsimaisessa yhteiskunnassa on vähemmistöryhmien kohtelun suhteen vialla. Esimerkkinä toimikoon Yhdysvalloissa parhaillaan käytävän "koulusodan" väittely siitä, miten mustien amerikkalaisten valtaväestöä heikompi sosiaalinen asema pitäisi koululaisille selittää. Muuan aikamme siteeratuimmista antirasismin saarnamiehistä, professori Ibram X. Kendi, väitti taannoin *Time*-lehden artikkelissa seuraavaa:

> Jos emme opeta opiskelijoille, että rodullisen epätasa-arvon syy on rasismi, mitä he päättelevät siitä, miksi sitä esiintyy? He päättelevät, että sitä esiintyy, koska mustilla kuuluu olla vähemmän, koska he ovat vähemmän arvoisia.[1]

Kendi tulee tässä väittäneeksi, ettei rodulliseen epätasa-arvoon vaikuta rasismin ohella mikään muu tekijä, kuten pääsy koulutukseen, koulutuksen kustannukset, peritty vähäosaisuus eli vanhempien kyvyttömyys kustantaa kallista opiskelua, ammattirikollisuuden houkutukset tai kymmenet muut syyt, jotka saattavat aiheuttaa syrjäytymistä minkä tahansa yhdysvaltalaisen kansanryhmän keskuudessa. Vaihtoehtoinen tulkinta lainaukselle on, että näitä muita syitä ei opiskelijoille voi selittää tai tarvitse selittää. Kendin väite on absurdi. Toivoa sopii, että lausunto on toimittajan lyhentämä jostain paljon seikkaperäisemmästä lausunnosta.[2]

Tasa-arvoa vai wokea?

Toisin kuin kriittisen rotuteorian (*Critical Race Theory*) kannattajat antavat ainakin mediassa ymmärtää, Yhdysvaltain nykyiset yhteiskunnalliset ongelmat eivät johdu pääasiallisesti ihmisten rasistisista asenteista. Miten Barack Obama olisi valittu kahdesti presidentiksi, jos rasismi olisi ollut pääsyy maan kaikkiin ongelmiin? Kuten sosiologi Zygmunt Bauman on argumentoinut, nykyinen tunneälyyn yksipuolisesti kiinnittynyt keskustelukulttuuri on tuottanut trendin etsiä pelkästään henkilöhistoriallisia syitä myös yhteiskunnan rakenteellisiin epäkohtiin.[3]

Tämä trendi oli Baumanin mukaan selvästi näkyvillä jo 1990–luvun ja 2000–luvun alun tv-keskusteluohjelmissa, joissa yksilön kyvyttömyys hyvien työpaikkahakemusten kirjoittamiseen näyttäytyi syynä työttömyyteen yhtä lailla kuin hänen lihansyöntinsä käsitettiin holtittomuudeksi

---

[1] Ks. Olivia B. Waxman, "What's Past Is Prologue," *Time*, 2.-17.7. 2021 (lainaus sivulta 81).
[2] En tässä ryhdy esittämään esimerkkejä tusinoittain, vaikka niitä muistioissani on.
[3] Ks. tästä megatrendistä, Zygmunt Bauman, *Liquid Modernity* (Cambridge: Polity Press, 2006), 34.

ilmastonmuutoksen torjunnan suhteen.[4] Tähän ansaan nähdä yhteiskunnan rakenteelliset valuviat vain yksilötason ongelmina näyttää langenneen myös 2020-luvun alun moraalisen syyttelyyn omistautunut woke- ja cancel–kulttuuri keskeisine väittämineen yhteiskuntaongelmiemme laadusta.

Toimittaja Ndéla Faye kirjoitti Kulttuuricoctail-ohjelman alustukseksi Ylen sivuilla helmikuussa 2021 varsin tyypillisen woke-puolustuksen otsikolla "Woke-kulttuurissa on kyse tasa-arvosta – loukkaavien termien hylkääminen ei ole yliherkkyyttä".[5] Jo jutun otsikko on käsitteellisesti virheellinen. Poliittinen korrektius ei ole sama asia kuin viime vuosina kulttuurikeskustelun keskiöön noussut woke-ilmiö.

Poliittinen korrektius ei tarkoittanut sitä, mitä woke tarkoittaa, eli keskustelun aiheiden rajoittamista vain niihin asioihin, joista erilaiset woke-väen omin päin määrittelemät vähemmistöt ja sorretut haluavat puhua, saati sitten menneisyyden peruuttamista tai halukkaiden keskustelukumppaneiden poissulkemista keskustelusta (cancel-kulttuuri). Historiaa voi muuttaa, menneisyyttä ei. Keskustelusta ulosrajaaminen taas on klubikulttuuria, eikä siten kuulu demokraattiseen poliittiseen kulttuuriin. Poliittisen korrektiuden idea oli, että kaikenlainen nimittely jätetään keskustelusta pois, jotta kaikki halukkaat keskustelijat uskaltavat leimautumatta keskustella, oli aihe mikä hyvänsä. Tämä on hyvä periaate.

Väite, että woke-kulttuuri on tasa-arvon liike, on poissulkeva ja kriminalisoiva. Sillä vihjataan, että woken vastustaminen on vähintäänkin epäsuorasti tasa-arvon vastustamista. Fayen maininta siitä, että Barack Obama kieltäytyi jyrkästi kannattamasta woke-kulttuuria, jääkin kummalliseksi vihjailuksi Obaman vaikeuksista edes afrikkalaisamerikkalaisena ymmärtää rakenteellista rasismia. Obaman näkemys oli, että kivien heittelemisellä ei rakenneta mitään. Syy on yksinkertainen.

Demokratia on enemmistövaltaa, vaikkakin vähemmistön oikeuksin olla eri mieltä. Jos joku haluaa valtarakenteita muuttaa, on syytä saada muutettua ne enemmistön äänin, muuten uhkana on siirtyminen johonkin toiseen poliittiseen järjestelmään. Tässä on selitys sille, miksi jotkut vanhemman polven suomalaiset ovat vertailleet repäisevimpiä woke-juttuja 1970-luvun stalinistien tasa-arvopuheisiin.

Yhtä vähän kuin kuului 1970-luvun taistolaisten retoriikkaan, kuuluu nykyisen woke-väen keskusteluun suostuttelu ja argumentointi. Sen sijaan keskitytään rasismia vastustavien ihmisten, eli otollisimpien liittolaisten syyttelyyn siitä, etteivät he ymmärrä oman ajattelunsa puutteita. Stalinistit tunnetusti väittivät, ettei kansa ymmärrä kapitalismin sortavia rakenteita, vaikka suurin osa suomalaisista vastusti kommunismia aivan tietoisesti. Woke-väki ei puolestaan edes kerro millaista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta he ovat hakemassa. Jos on kannattamassa lisää julkisia varoja yhdenvertaisuutta edistämään, sanokoon niin. Olisin samaa mieltä.

Sannikka-kohu

Suomessa viimeisin kohu woke-asian ympärillä nousi Marja Sannikan mainiosta Ylen tv-ohjelmasta "Hyviä asioita ajetaan huonoilla keinolla" (19.11. 2021). Keskusteluohjelmassa esiintyivät toimittajan lisäksi Osmo Tammisalo, Renaz Ebrahimi ja Esko Valtaoja. Ohjelmassa wokea puolustanut Renaz Ebrahimi totesi ohimennen muun muassa ettei "käänteistä rasismia [ole]

[4] Ibid., 68–69.

[5] Ndéla Faye, "Woke-kulttuurissa on kyse tasa-arvosta – loukkaavien termien hylkääminen ei ole yliherkkyyttä". Yle 24.2. 2021: https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/02/24/nakokulma-woke-kulttuurissa-on-kyse-tasa-arvosta-loukkaavien-termien (vierailtu 24.11. 2021).

olemassa, se on kyllä tutkimuksellisesti monesti kumottu". Tutkimukset, joissa käänteisen rasismin olemattomuus on todistettu, mahtavat olla hupaisaa luettavaa. Rasismi tarkoittaa sitä, että oletetaan ihmisen ihonvärin perusteella voitavan tehdä ihmisestä jonkinlaista eettispoliittista arviota tuntematta kyseistä ihmistä ollenkaan. Käänteistä rasismia ovat kaikki yleiset höpinät valkoisten itsestään selvästä valta-asemasta, silloin kun ei tarkenneta mistä ketäkin syytetään.

Käänteisellä rasismilla tarkoitetaan siis sitä yksinkertaista asiaa, että valkoisia ihmisiä leimataan samalla tavalla kuin perinteinen rasismi satoja vuosia leimasi mustia ja muita värillisiä, ei-valkoisiksi miellettyjä ihmisiä. Ilmiö on toden totta nykykeskusteluissa läsnä. Jopa akateemisissa koulutuksissa esitellään nykyään powerpoint –materiaaleja, joissa valkoinen ihonväri sellaisenaan esitetään syyksi arvioida henkilön olevan muita lähempänä jotain täysin abstraktia yhteiskunnallista valtakeskiötä ("Power").[6] Rotutietoisuuden lisääminen väitteillä, että valkoisilla on aina valtaa enemmän kuin muilla, ei tule vähentämään ennakkoluuloja, vaan lisäämään niitäkin luuloja, joista jo oltiin pääsemässä eroon.

Perinteistä rasistista käytöstä esiintyy Suomessa, kuten kaikkialla maailmassa. Ihmisiä nimitellään bussipysäkeillä ohimennen ja joissakin työpaikoissa kaihdetaan vieraskielisiä nimiä omaavien ihmisten palkkaamista. Käänteistä rasismia on puolestaan se, että laaditaan valkoisille sääntöjä, joiden mukaan heidän on käyttäydyttävä tai ajateltava jotenkin erityisellä tavalla sensitiivisesti, koska he jonkinlaisista "yleisistä historiallisista syistä" edustavat poliittista valtaeliittiä, rahaeliittiä tai keskustelueliittiä. Tällöin valkoista ihmistä kohdellaan rasistisesti vain etnisen ryhmänsä edustajana ennen kuin häneltä itseltään on ehditty kysyä mitään siitä, mitä hän ajattelee edustavansa tai kuka olevansa.

Yli 50-vuotiaana suomalaisena valkoisena heteromiehenä en aio pyytää näitä ominaisuuksiani anteeksi keneltäkään. Minäkään en ole päättänyt tänne itse syntyä, vieläpä niin harmillisen kauan sitten. Paljon meiskatun identiteettikeskustelun perusajatus jokaisen oikeudesta luoda autenttinen minäkuvansa ei vaadi ketään pyytelemään anteeksi ikäänsä, sukupuolista suuntautumistaan tai ihonväriään. Se vaatii vain jatkuvaa sisäistä vuoropuhelua oman minäkuvan kanssa ja vuorovaikutusta muiden kanssa erityisesti siten, että kaikkia muita voi kunnioittaa myös erilaisina ihmisinä kuin itse haluaa olla tai kokee olevansa. Ainoa eettinen haaste autenttisuuden ihanteessa on se, ettei kenenkään kuulu olla minun kaltaiseni ansaitakseen kunnioitukseni kanssaihmisenä.

Eikä autenttinen minäkuva vaadi ketään muille pahoittelemaan vanhempiensa tai esivanhempiensa syntejä. Menneisyyden taakan kanssa voi elää rakentavasti vain vaatimalla parempaa tulevaisuutta ja sitä tuotetaan yhteiskuntapolitiikalla. Yhteiskuntapoliittiset mielipiteeni ja poliittinen toimintani puolestaan eivät kuulu ammatinharjoittamiseeni historioitsijana, sillä siinä roolissa tuotan tietoväitteitä menneisyydestä. Niitä nimitetään historiankirjoitukseksi. Tietoväite menneisyydestä ei ole poliittinen väite. Siitä voi tehdä sellaisen, mutta useimmiten se on turhaa, sillä totuus menneestä ei kerro vielä mitään siitä, millaiseksi kukin visioi tulevan. Historioitsijoilla on vaikka millaisia poliittisia mielipiteitä – mitä vähemmän tuovat niitä esiin, sitä parempaa historiaa yleensä kirjoittavat.

Historia on usein rumaa

Woke-ilmiöllä on afrikkalaisamerikkalainen tausta, mutta yhteiskuntakeskustelun keskiöön woke- ja cancel-kulttuuri nousi varsinaisesti vasta Trumpin presidenttikaudella. Ensin käytiin vanhojen rasististen patsaiden kimppuun ja sitten havahduttiin siihen, että koko historia 1960-luvun

[6] Syksyllä 2021 Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa esiteltiin tiettävästi Sylvia Duckworthin "The Wheel of Power and Privilege" -diagrammia uuden rotutietoisuuden herättämiseksi professorikunnalle. Kaavio löytyy helposti netistä.

rotuerottelun lopettamiseen saakka oli ollut rasistista. Sittemmin pääteltiin, että rasismi selittää kaikki yhteiskuntaongelmat myös tämän päivän Yhdysvalloissa. Ongelma päättelyssä on se, että rasismi rotuerottelun kieltämisen jälkeen (1960-luvulla) on aivan toisenlaista rasismia kuin se aiempi, lailla suojattu rasismi.

Tämän vuoksi moniaalla nähdyt höpinät vaikkapa Napoleonista "valkoisen ylivallan" ruumiillistumana voi jättää omaan arvoonsa. Hänelle valkoinen ylivalta olisi ollut täysin järjetön käsite. Koko euroamerikkalainen kulttuuri perustui tuolloin eurooppalaisten luomaan valistusajan sivistysajatukseen, ja koska se oli heidän luomansa, sen keskiössä nähtiin valkoinen mies ja tälle alisteinen valkoinen nainen. Oli kysymys siitä, miten eurooppalaisperäinen sivistys voisi kehittyä. Muista kulttuureista ei oltu edes kovin kiinnostuneita kuin siinä mielessä, missä määrin ne pystyisivät osallistumaan valistuksen "ainoaan oikeaan", ihmiskunnan suureen sivistyskehitykseen.

Vasta Yhdysvaltain orjajärjestelmän purkamisen jälkeen piti ryhtyä perustelemaan tarkemmin, miksi vanha orjainstituutiota ylläpitänyt rotuajattelu voitaisiin ylläpitää. Tultiin siihen päätelmään, että mustat sivistyköötö "erillään, mutta tasa-arvoisena", kuten maan korkein oikeus asian ilmaisi vuonna 1896. Oli syntynyt rotuerottelu. Vaikka se edusti nykymittapuiden mukaan törkeää etnistä sortoa (eikä se toteuttanut edes "erillistä" tasa-arvoa), se oli silti aivan erilainen ajattelu kuin orjuuden puolustajien ajattelu. He väittivät mustia niin toivottomiksi henkisiltä kyvyiltään, että orjuus oli heille siunaus.

Historia on usein rumaa luettavaa. Siitä huolimatta valkoista ylivaltaa ei yksinkertaisesti voi käsitellä ylihistoriallisena ilmiönä. 2020-luvun valkoisen ylivallan kannattaja eroaa 1800-luvun valkoisen ylivallan kannattajasta jo siinäkin, että hän sentään tietää olevansa valkoisen ylivallan kannattaja. Niin sokeita on historian saatossa oltu sille, mikä nykyään näkyy ilmiselvänä rasistisena ajatteluna. Pidetäänkö nykykulttuuriamme tulevien sukupolvien silmissä yhtä itsekeskeisenä monikulttuurisuusihanteineen? Ainakin ihanteen mukaan eläminen on meille osoittautunut kovin haastavaksi.

Ongelman ydin on epätasa-arvoinen yhteiskunta

Woke-kulttuuri omaksuttiin muutama vuosi takaperin Yhdysvalloista, jonka yhteiskunnalliset ongelmat ovat vakavuudeltaan aivan eri tasoisia kuin suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan. Vähäosaisuus Yhdysvalloissa näkyy tietenkin etnisten ryhmien valtaväestöä heikompana asemana. Kun sosiaalisia turvaverkkoja ja ammattiyhdistysliikettä ei ole, vähäosaisuus näkyy (muiden vähänkoulutettujen ryhmien ohella suurelle osaa afrikkalaisamerikkalaista väestöä) surkeina palkkoina, huonoina asuinoloina ja asunnottomuutena, huonona terveydenhoitona ja rikollisuutena. Maan virallinen köyhyysluku on 18 prosenttia verrattuna Suomen noin 9 prosenttiin. Vuonna 1959 Yhdysvaltain köyhyysluku oli 25 prosenttia. Vuonna 1970 se oli noin 12 prosenttia, Asioita oli tehty oikein. Nyt ollaan menty huonompaan suuntaan jo noin puoli vuosisataa.

Samoin Yhdysvalloissa on kuollut suhteessa kymmenkertaisesti ihmisiä koronaan Suomeen verrattuna, koska sairaalapaikkoja alun perinkin oli neljännes vähemmän. Koko väestön elinajanodote on Yhdysvalloissa kolme vuotta alhaisempi kuin meillä. Sellaista elintasoeroa eivät amerikkalaiset pysty kuromaan kiinni alle kahdessakymmenessä vuodessa. Liian moni on jo tuomittu huonon hoidon vuoksi. Kun ottaa huomioon Yhdysvaltain paljon paremman bruttokansantuotteen meihin verrattuna, voi todeta, että politiikalla on väliä – ja paljon enemmän

kuin pelkän tunnekeskustelun seurustelusäännöillä, joihin amerikkalainen woke-liike on enimmiltään keskittynyt.[7]

Woke-kulttuurin päällimmäisin ongelma on sen tahallaan luoma yleisen epäluottamuksen ilmapiiri, mitä se levittää hyökkäämällä ei suinkaan rasisteja vastaan, vaan niitä jotka erheellisesti luulevat olevansa rasististen ennakkoluulojen yläpuolella. Keitä he ovat? Esimerkiksi kelpaa jopa Barack Obama, joka ei woke-väelle kelpaa aidosti edistyksellisen yhteiskunta-ajattelun edustajana, koska hän on näennäisen naiivisti ehdottanut, että enemmistödemokratiassa meidän on ratkottava ongelmamme enemmistön tahtoa kuuntelemalla. Hän irtisanoutui woke-väen cancel- ja call out -strategioista vuosia sitten.

Tunteet ja keskustelu

Woke-väen avoimen subjektiivinen ja tunnepohjainen retoriikka tuottaa sen kohteeksi joutuneelle automaattisesti puolustautumisreaktion, kun häntä tahallaan ymmärretään väärin. Sannikan ohjelmassa Ebrahimi ei voinut olla tajuamatta mistä Valtaoja puhui, mutta päätti hankkia keskustelussa tunne-etua loukkaantumalla verisesti n-sanan käytöstä. Sitä käyttäessään Valtaoja teki aivan selväksi tarkoituksensa puhua rasismin ilmenemisestä yleisellä tasolla. Woke-väki keskittyy juuri niiden valistamiseen ja oikomiseen, jotka jo vastustavat rasismia. Keskusteluun ei julkirasisteja tarvita, kun omaa leiriä puhdistetaan väärinajattelijoista ja ohjataan oikean valon tielle.

Kohun jälkipuintina järjestetyssä Ylen A-studion haastattelussa (22.11. 2021) THL:n tutkimuspäällikkö Shadia Rask puolestaan totesi, että rasismi on "arka ja räjähdysherkkä aihe" ja päivitteli sitä, kuinka "olemme Suomessa sen kaltaisessa tilanteessa, missä keskustelu rasismista on vaikeata". Millainen tilannekuva hänellä on suomalaisesta yhteiskuntakeskustelusta vaikkapa johonkin menneeseen tilaan nähden ei koskaan selvinnyt. Oman medialukutaitoni perusteella meillä puhutaan nykyään rasismista enemmän kuin koskaan. Eikö siitä pitänyt woke-väen mielestä puhuakin?

Räjähdysherkkä aihe rasismi näkyy olevan erityisesti niille, joille keskustelua kuuluu aina käydä tunteistamme. Meille muille rasismista voisi puhua yleisenä ilmiönä maailmalla, historiassa ja sitten erikseen tämän päivän Suomessa. Syrjintä rodun tai sukupuolisen suuntautumisen vuoksi on työpaikoilla, koulutuksessa ja terveydenhoidossa rikosasia, sellaisesta voi puhua rikollisena toimintana. Ihmisten moittiminen siitä, etteivät he ajattele maailmasta aina samalla tavoin rasismin uhrien kanssa puolestaan on posketon vaatimus. Ikään kuin rasistien asenteet oikeuttaisivat uhrit vaatimaan koko yhteiskunnan suostumista kaikkeen, mitä he keksisivät vaatia.

Tässä suhteessa woke-liike on irvikuva yhteiskunnallisesta tiedostamisesta, sillä heillä ei ole argumentteja siitä, millaista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa he ovat hakemassa, mikä meiltä vielä puuttuisi. Tutkija Rask piti erityisen tärkeänä puhujien "intentioiden ja impaktien" erottamista toisistaan ja piti tarpeellisena analysoida "loukkaavia vaikutuksia" erikseen, ikään kuin rasismista keskustelu olisi aidoimmillaan juuri silloin kun puhutaan vain tunteista eikä mistään muusta. Tämä on tunneälyn imperialismia, jota woke-ilmiö ruokkii. Toinen asiantuntija Pauliina Mattila-Holappa (työterveyslaitokselta) säesti, että "jos joku asia ei herätä tunteita, niin sehän on silloin merkityksetön".[8] Tämä on mielenkiintoinen argumentti, jolla voi puolustaa mitä tahansa tunnepuhetta merkityksellisenä ja mitä tahansa muuta yhteiskuntarakenteita analysoivaa puhetta joutavanpäiväisenä, jos se ei satu suututtamaan tai ilahduttamaan kuulijaa jollain erityisen

[7] Ks.tilastotiedoista esim. Ari Helo, "Yhdysvaltain vaaleissa ei ole kysymys Donald Trumpista". Politiikasta, 22.10. 2020: https://politiikasta.fi/category/kirjoittajat/ari-helo/ (vierailtu 25.11. 2021).
[8] YLE, A-studio, 22.11. 2021: https://areena.yle.fi/1-50646660 (vierailtu 23.11. 2021).

tunteenomaisella tavalla. Tunne-elämäkonsulttien armoilla elettäessä mikä tahansa argumentti voidaan nollata vain puhujan psyykkisen tunnetilan ilmentymänä ilman mitään vasta-argumenttia itse asiaan.

Akateeminen keskustelunvapaus

Akateemisesti koulutettujen soisi ymmärtävän, että akateeminen tutkijanvapaus ei ole historiaton, taivaasta pudonnut tutkijoiden automaattisesti nauttima ihmisoikeus. Se on erityisen poliittiseettisen (kolonialismin aikakaudella syntynyt) akateemisen ajattelun luoma erityisoikeus, jota ilman tutkija ei voi tuottaa tietoväitteitään suojattuna sensuurilta ja muulta poliittiselta valvonnalta. Itsesensuuri on tässä suhteessa yhtä iso uhka kuin ulkopuolinen sensuuri.

Jos n-sanaa "toistetaan nykypäivänä, missä kontekstissa tahansa, sitä normalisoidaan" toteaa väitöskirjatutkija Emmi Holm *Ilta-Sanomissa* (23.11.) viitaten Esko Valtaojan sanomisiin Sannikka-tv-keskustelussa (19.11. 2021).[9] Ajatellaanpa, mitä tarkoittaa "missä tahansa kontekstissa": Holm diskriminoi lausunnollaan ohimennen, ilmeisen tahattomasti, niin rap-kulttuurin kuin vaikkapa koko rasismin historiantutkimuksen. (Pitää huomioida, että lausahduksesta saattaa uupua tarkennus, jonka toimittaja ymmärtämättömyyttään on poistanut. Lehtijuttujen perusteella ei voi kaikkea päätellä.)

Mutta keskeinen kysymys akateemiselle väelle tämän suhteen on seuraava: Miten rasismikeskustelua voisi analysoida puhumatta lainkaan siitä, mistä se on syntynyt? Omissa Yhdysvaltain historian tutkimuksissani kerron aivan avoimesti esimerkiksi erosta, joka Yhdysvalloissa tietoisesti luotiin 1930-luvulla termien *negro* ja *Negro*, (suom. neekeri/Neekeri), yhtä lailla kuin kerron *blacks* (mustat), *whites* (valkoiset) *colored people* (värilliset), *Afro-American* (afroamerikkalainen) ja *African American* (afrikkalaisamerikkalainen) –termien historiasta, koska niistä kuuluu tietää. Päätelläänkö tästä Holmin ja Ebrahimin mukaisesti, joille n-sana on yksinkertaisesti kielletty, että rasismin historiassa ei saisi näistä asioita kertoa? Asiat ja asioista sanomiset on pakko asettaa asiayhteyksiinsä tai ollaan estämässä myös akateemista tutkimusta pian.

Wokeen näyttää liittyvän säännöllisesti keskustelustrategia, jonka mukaan aihe vaihtuu aina sen mukaan, mistä voi seuraavaksi itse pahastua. Näin kukaan vastaväittäjä ei lopulta tiedä, oliko aiheena rasismi, yhdenvertaisuus, tunneäly vai ehkä itse woke-kulttuuri. Ei ole ihme, että kärkevimmät kriitikot puhuvat woke-ilmiöstä uskonnollisena enemmin kuin yhteiskunnallisena liikkeenä. Kun ajattelumme ongelmia ei saa lähestyä niistä suoraan puhumalla ilman että loukkaannutaan jo termeistä, joita piti selventää, ei ole kysymys sananvapaudesta vaan sen rajaamisyrityksistä.

Sensuurimentaliteettia kohti ollaan menossa myös tutkimuspiireissä, minkä voin päätellä pelkästään omista artikkeleista ja kolumneista saamani palautteen (jopa anonyymien peer-review –kommenttien) perusteella. Yhdysvalloissa on vuosina 2015–2020 professoreiden ja tutkijoiden maalittaminen ideologisista syistä kasvanut 28 tapauksesta 120 tapaukseen vuosittain. Opiskelijajärjestöjen ja kollegojen vuosittain tekemät viralliset valitukset nousivat samaan aikaan viidestä tapauksesta 84 tapaukseen.[10]

---

[9] Kaisa Ylhäinen, "Tutkija kertoo, miksi Sannikka-kohu syntyi – tästä woke- ja cancel-kulttuureissa on kyse". *Ilta-Sanomat*, 23.11. 2021: https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008421644.html?fbclid=IwAR36dxnDwWz1HUTkoM51vZKDinJD5zHTtjO92zoTBkiDk9XBnzaMM2mRdr4 (vierailtu 24.11. 2021)

[10] Greg Lukianoff and Jonathan Haidt, *Coddling the American Mind* (2019), 2021 Afterword in the internet: "Afterword Part 3: Increasing Persecution on Campus". FIRE (Foundation for Individual Rights in Education): https://www.thefire.org/coddling-the-afterword-part-3-increasing-persecution-on-campus/ (vierailtu 4.11. 2021).

Satojen akateemisten tutkijoiden tekemisiä ja sanomisia on Yhdysvalloissa siis jo selvitelty virallisesti ja epävirallisesti. Todennäköisesti tuhansia ihmisiä on alistettu erilaisiin selvittelyprosesseihin. Muuan tappouhkauksia saanut rasistiksi leimattu etiikan juutalaisperäinen opettaja sai kuulla opiskelijoilta myös Hitlerin töiden hyvistä puolista ennen kuin yliopisto peruutti täysin aiheettoman hyllytyksen.[11] Nämä luvut pitää suhteuttaa paitsi siihen, että Yhdysvallat on suuri maa, erityisesti siihen pelotevaikutukseen, johon toiminnalla perimmältään pyritään. Akateemista tutkimusta ollaan jo rajoittamassa aivan muin kuin tutkimuksellisin perustein.

Historiantutkimuksen alalla uusin imperialismin kauden historiakirjoitus ei näytä tuottavan niinkään uutta faktatietoa kuin lisämausteena tarjottua voivottelua kolonialismin kauden rasistisista käytänteistä. Näistä ollaan oltu vuosikymmeniä tietoisia, kun viitsittäisiin lukea vanhempaa tutkimusta. Ikivanhoja tutkimusideoita ja pohdintoja myös markkinoidaan uusina, kuten esimerkiksi problematiikkaa siitä, olivatko orjalaivalla saapuneet afrikkalaisamerikkalaiset jo orjakauppainstituution vuoksi huonommassa asemassa kuin sopimuspalvelijat (*indentured servants*) tai oliko rasismi orjuuden syy vai päinvastoin.[12]

Mainion esimerkin liiasta luottamuksesta tiedeyhteisön lähdekriittisyyteen tarjoaa artikkeli, jossa selvitettiin, kuinka historioitsijat olivat vuosikymmenien ajan tuominneet Thomas Jeffersonin lausahduksesta, että haitilaiset, mustat vallankumoukselliset olivat "kannibaaleja". Artikkelissa käytiin läpi termin käyttöä 1700-luvulla ja todettiin sitä käytetyn yleisemmin vaikkapa barbaariseksi katsotuista ihmisistä, ei pelkästään viittauksena ihmissyöjiin. Lopulta tutkittiin uudelleen Jeffersonin alkuperäistä kirjettä, josta lainaus oli alun perin ollut peräisin. Tarkemmin luettuna selvisi, että Jefferson oli tosiasiassa viitannut "kannibaaleilla" Haitin kapinallisia vastaan sotineisiin ranskalaisiin. Kukaan lainausta viljelleistä historioitsijoista ei vain ollut viitsinyt alkuperäisen virheen tehneen jälkeen itse tarkastaa, oliko syytteeseen aihetta.[13]

Anteeksianto ja syyllistäminen

Erityisen muodikasta historialliseen ajatteluun on nykyään liittää vaatimuksia menneisyyden pahoittelusta. Anteeksipyytämisellä on varmasti aidosti toimiva symbolinen merkitys ihmisille, joita on kaltoin kohdeltu. Anteeksipyyntö on kuitenkin vain symboliikkaa. Asioiden korjaaminen niin, ettei toisteta vanhoja virheitä, on aitoa politiikantekoa. Sitä ja sen puolestapuhujia soisi näkevänsä enemmän. Lähtökohtaisesti pitäisi pahoitella sellaisia vääryyksiä, joiden uhreja on edelleen keskuudessamme. Kärsijöiden jälkeläiset eivät anteeksipyyntöjä sinällään tarvitse, sillä kärsimys ei ole mikään perintöoikeus.

Vastikään kuulin esitelmän, jossa kerrottiin, että Venäjän presidentti Boris Jeltsin pyysi aikanaan talvisotaa Suomelta anteeksi. Esitelmöitsijä jätti kertomatta tärkeimmän seikan: Annettiinko se anteeksi? Jos on annettu anteeksi, ei asiaan enää tarvitse palata. Tämä on keskeinen kysymys, jos anteeksipyytämiselle aiotaan jokin aito symbolinen merkitys millään maailmanpolitiikan tasolla suoda. Historiankirjoittamisen kanssa talvisodan pahoittelulla ei ole mitään tekemistä, paitsi että sen voi talvisodan historian loppuun kirjoittaa maininnaksi. Talvisodassa ei tällä eleellä muuttunut

---

[11] Gordon Klein: "Why I Am Suing UCLA", Sept. 30, 2021: https://bariweiss.substack.com/p/why-i-am-suing-ucla (vierailtu 3.19. 2021).

[12] Ajatus orjakauppainstituution merkityksestä esitettiin jo vuonna 1959 alun perin julkaistussa artikkelissa Carl N. Degler, "Slavery and the Genesis of American Race Prejudice". *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 2, (1, 1959), 49–66. Myöhempi tutkimus on esittänyt tätä Ibram Kendin ajatuksena; Orjuutta rasismin selityksenä pohti esimerkiksi jo Eric Williams teoksessaan *Capitalism & Slavery* (alkup. 1944, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1994), 7.

[13] Arthur Scherr, "Jefferson's 'Cannibals' Revisited". *The Journal of Southern History*, Vol. LXXVII (2, 2011).

mikään, sen muistelussa ehkä. Muistelu on tärkeää hommaa, mutta parasta olisi, kun ihmiset muistaisivat historian. Silloin muisteltaisiin ainakin tutkitun tiedon perusteella.

Woke-keskustelu pyrkii erityisesti yksilöiden syyllistämiseen ja tällainen strategia on järjetön. Yksilötasolla ei rakenteellista rasismia tai muita rakenteellisia yhteiskuntaongelmia ratkota. Pitäisi puhua enemmän siitä, miten yhteiskuntakeskustelua hedelmällisesti käydään. Keskustelukumppanien kunnioittaminen on heidän ihmisarvonsa kunnioittamista. Se edellyttää, ettei ymmärrä omaa pahastumistaan automaattisesti vakavampana kuin sen toisen keskustelijan pahastumista.

Mitä taas tulee historian ja politiikan eroon, voi pitää sääntönä tätä: Historia tutkii mennyttä ja tuottaa siitä tietoväitteitä. Politiikka, joka on aina tulevaisuusorientoinutta, ei perustu tietoon siinä perimmäisessä merkityksessään, että se on pyrkimystä nykytilasta jotain uutta asiaintilaa kohti ja siihen on aina sekaantunut useita toimijoita. Kun tämän erottelun pitää mielessään, huomaa yleensä helposti, milloin joku puhutaan politiikkaa ja milloin puhutaan tutkimuksesta.